

העותר:

עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד סוהאד בשארה ו/או חסן ג'בארין ו/או מיסאנה מוראני
ו/או נארימאן שחאדה-זועבי ו/או סלאם ארשייד ו/או הדיל אבו סאלח
ו/או לובנא תומא

מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
רחוב יפו 94, ת"ד 54, חיפה 31090

טל': 04-9501610, פקס: 04-9503140, דוא"ל: suhad@adalah.org

המשיבים:

1. שר הבטחון, ח"כ ישראל כץ

2. מפקד פיקוד המרכז, אלוף אברהם בלוט

ע"י פרקליטות המדינה (מחלקת בג"צים)
מרחוב צלאח א-דין 29, ירושלים, 9711052

עתירה למתן צו על תנאי, צו ביניים וצו ארעי ולקיום דיון דחוף

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם:

- א. מדוע לא תבוטל "הודעה בדבר הריסת מבנים לצרכים ביטחוניים מובהקים – מרחב מ.פ. טול כרם" אשר הוצא על ידי המשיב מס' 2 ביום 1.5.2025.
- ב. מדוע לא תבוטל "הודעה בדבר הריסת מבנים לצרכים ביטחוניים מובהקים – מרחב מ.פ. נור א-שמס" אשר הוצא על ידי המשיב מס' 2 ביום 1.5.2025.
(להלן ההודעות)

בקשה למתן צו ביניים וצו ארעי

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא מלפניו צו ביניים המורה על עיכוב כניסתן לתוקף של ההודעות בדבר הריסת מבנים הנ"ל וכן צו ארעי עד למתן החלטה בבקשת לצו ביניים.

נימוקי הבקשה

1. נימוקי העתירה על כל חלקיה מהווים חלק בלתי נפרד מבקשה זו.
2. ההודעות מושא העתירה דן ברות תוקף מידי ועד כמה שידוע לעותר, הצבא אף החל היום, 6.5.2025, בהריסת חלק מהמבנים. מכאן הצורך המידי בהוצאת צו ביניים וצו ארעי.

3. אי הוצאת צו ביניים ויישום ההודעות באופן מלא או אף חלקי, יגרמו לנזקים חמורים ביותר ובלתי הפיכים. שכן, וכפי שיפורט להלן, מדובר בבניינים אזרחיים הכוללים דירות מגורים המאכלסות כ-250 משפחות.
4. הנזק שייגרם מאי הוצאת צו ביניים והריסת המבנים עולה לאין שיעור על הנזק שייגרם, אם בכלל, למשיבים. זאת במיוחד לאור העובדה שמחנות הפליטים טולכרם ונור שמש ריקים מאדם ולא מתנהלת בהם כל לחימה.
5. כבר נפסק, כי "בבוא בית המשפט להכריע בבקשה למתן צו ביניים עליו לבחון שני עניינים עיקריים. האחד, "מאזן הנוחות", שבו בוחן בית המשפט את הנזק שייגרם למבקש במידה שלא יינתן צו ביניים אל מול הנזק שייגרם למשיב במידה ויינתן צו כמבוקש; והאחר, סיכויי העתירה להתקבל. במסגרת שיקולי מאזן הנוחות יבחן בית המשפט, בין יתר שיקוליו, אם אי מתן הצו יסכל את בירור ההליך העיקרי, וכן יבחן את הצורך לשמר מצב קיים לעומת יצירת מצב חדש בטרם התברר ההליך לגופו. אבן הבוחן העיקרית היא מאזן הנוחות. "...בר"ם 301/03 אחים סקאל בע"מ ואח' נ' רשות שדות התעופה, תק-על 2003(1), 279,281). וכפי שנקבע לאחרונה על ידי בית המשפט הנכבד, בהקשר של פינוי והריסת כפר בלתי מוכר, "מבין שני השיקולים הנ"ל, שמור מעמד הבכורה לשיקול מאזן הנוחות" (ברע"א 51561-09-24 אלהואשלה נ' רשות מקרקעי ישראל (תלוי ועומד) (החלטה מיום 29.12.2024)).
- לעניין התנאים להוצאת צווי ביניים ראו גם:
- בר"ם 5756/03 חלף נ' יצחק אוחיון - ראש עיריית פתח תקווה (החלטה מיום 25.8.03).
  - בר"ם 1557/02 מגמארט ציוד ספורט בע"מ נ' מדינת ישראל משרד ביטחון - אגף האמרכלות משק ונכסים (החלטה מיום 20.5.2002).
  - בשג"ץ 2598/95 אדם טבע ודין נ' המועצה הארצית לתכנון (החלטה מיום 30.4.95).
6. על יסוד האמור לעיל, מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה זו.

בקשה לקיום דיון דחוף

בהינתן כי הצווים בתוקף וכי היום החל הצבא בהריסת חלק מהבתים, בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע דיון דחוף בעתירה.

ואלה נימוקי העתירה

העותר

1. העותר הינו מרכז משפטי עצמאי הפועל לקידום זכויות האדם בכלל וזכויות האזרחים הערבים בישראל בפרט, הרשום כעמותה משנת 1996.

החלק העובדתי

1. ביום 1.5.2025, פרסם המשיב מס' 2 שתי הודעות בדבר הריסת מבנים במחנות פליטים טולכרם ונור שמס, "בתוקף [סמכותו] כמפקד צבאי ויתר [סמכויותיו] על פי כל דין" ומאחר והוא "סבור כי הדבר דרוש לצרכים צבאיים מובהקים".

2. הודעה ראשונה, "הודעה בדבר הריסת מבנים לצרכים ביטחוניים מובהקים – מרחב מ.פ. נור א-שמס", הוצאה כנגד 46 בניינים במחנה פליטים נור שמס.

== מצ"ב העתק ההודעה להריסה במחנה פליטים נור א-שמס כנספח ע/1.

3. הודעה שנייה, "הודעה בדבר הריסת מבנים לצרכים ביטחוניים מובהקים – מרחב מ.פ. טול כרם", הוצאה כנגד 58 בניינים במחנה פליטים טולכרם.

== מצ"ב העתק ההודעה להריסה במחנה פליטים טולכרם כנספח ע/2.

4. עניין לנו ב-104 בניינים אזרחיים שלפי ההערכות כוללים כ-250 יחידות דיור המאכלסות לפחות כ-1000 בני אדם, תושבים מוגנים על פי המשפט ההומניטרי הבינלאומי. על פי הצווים, הריסת המבנים יכולה להחל בתוך 24 שעות ממועד חתימתם. בפועל, היום, 6.5.2025, החל הצבא בהריסת 18 מבנים במחנה פליטים נור שמס.

5. יובהר כי שני מחנות הפליטים הנ"ל כמעט ריקים מכל אדם. תושבי המקום, כולל בעלי הבתים מושא ההודעות הנ"ל הינם עקורים אשר מצאו מקלט במרכזי מחסה בישובים באזור טולכרם ועל כן רובם ככולם לא קיבלו את ההודעה וסביר להניח כי אינם מודעים לכך כי המשיב מס' 2 החליט להרוס את בתיהם, מהם הנימוקים לכך וסד הזמנים להשגות (24 שעות), כשכל רכושם נמצא בדירותיהם ללא כל נגישות אליהן.

6. יובהר עוד, כי מאז ריקונם ועקירת כלל התושבים, במחנות הפליטים הנ"ל לא מתבצעת כל לחימה.

7. ביום 3.5.3035, פנה העותר אל המשיבים בדרישה לבטל את צווי ההריסה, וטען, בין היתר, כי הצווים הוצאו בניגוד לפסיקת בית המשפט העליון המחייבת מתן זכות שימוע לכל מי שעלול להיפגע מצווי ההריסה, ובמיוחד לבעלי הבתים וכי הצווים מנוגדים למשפט הבינלאומי ההומניטרי. כן נטען בפנייה, כי בנסיבות העניין, לא קיים צורך בטחוני מובהק שיצדיק את ההריסה.

== מצ"ב העתק מכתב העותר מיום 3.5.2025 כנספח ע/3.

8. במענה שהתקבל מטעם היעוץ המשפט לאזור הגדה המערבית ביום 4.5.2025, נדחתה הדרישה לבטל את ההודעות מושא העתירה דן בנימוק קיומו של צורך צבאי מובהק, ובין היתר על מנת "להשיב ולהבטיח את הסדר הציבורי במרחב" (ההדגשה במקור). לפרטי המענה נתייחס בחלק המשפטי להלן.

== מצ"ב מענה מיום 4.5.2025 כנספח ע/4.

ב. הפרה של המשפט הבינלאומי ההומניטרי

הזכות לקניין

15. לא יכולה להיות מחלוקת כי הריסת הבתים פוגעת באופן הקשה ביותר בזכותם של בעלי הבתים לקניין, לקורת גג ולכבוד.
16. זכות זו מעוגנת בהכרזה לכל באי העולם בדבר זכויות האדם הקובעת בסעיף 17, כי כל אדם זכאי להיות בעל קניין וכי אין לשלול קניין זה באופן שרירותי. היא מעוגנת גם בסעיף 46 לתקנות הנספחות לאמנת האג הקובעת את הצורך בכיבוד זכות הקניין.
17. בית המשפט העליון נתן משקל מיוחד לזכות הקניין של הפלסטינים בגדה המערבית ואף התייחס אליה כזכות חוקתית שאין לפגוע בה אלא לתכלית ראויה ובאופן מידתי ובדרך המתיישבת עם עקרונות המשפט הבינלאומי ההומניטרי והמשפט הישראלי (ראו: בג"ץ 9593/04 מוראר נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, פ"ד סא(1) 844, פס' 14 (2006); בג"ץ 10356/02 הס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, פ"ד נח (3) 461, 462, 464 (2004); בג"ץ 1890/03 עיריית בית לחם נ' מדינת ישראל, פ"ד נט (4) 736, 765-766 (2005); בג"ץ 5627/02 סייף נ' לשכת העיתונות הממשלתית, פ"ד נח (5) 70, 75 (2004); בג"ץ 1307/17 עיריית סלואד נ' הכנסת (2020)). יצויין בהקשר זה עוד, כי הריסת הבתים תוך כדי התעלמות טוטאלית מקיומם של בעליהם הפלסטינים ומצרכיהם, ללא ספק פוגעת בזכותם של הנ"ל לכבוד. זכויות אלה מוכרות כמובן גם במשפט זכויות האדם הבינלאומי. לא למותר לציין, כי במספר פסקי דין, אישר בית המשפט העליון את תחולתו של משפט זכויות האדם הבינלאומי על השטחים הכבושים (ראו לעניין זה: בג"ץ 2150/07 אבו צפיה נ' שר הביטחון, סג (3) 331 (2009)).

סעיף 53 לאמנת ג'נבה הרביעית

18. בנוסף, הרס נרחב של בתים ובניינים אזרחיים מהווה הפרה בוטה לאמנת ג'נבה הרביעית. סעיף 53 לאמנה קובע את הכלל הבסיסי בדבר איסור הריסת מבנים אזרחיים על ידי המעצמה הכובשת בשטח כבוש. הדבר נובע גם מהחובה להבחין בין מטרות צבאיות ואזרחיות בשטח כבוש ובעת לחימה.

Any destruction by the Occupying Power of real or personal property belonging individually or collectively to private persons, or to the State, or to other public authorities, or to social or cooperative organizations, is prohibited, except where such destruction is rendered absolutely necessary by military operations.

19. סעיף זה נותן משנה תוקף ומרחיב את הכללים אשר נקבעו בתקנות האג משנת 1907 לגבי רכוש בשטח כבוש, וליתר דיוק תקנה 23 האוסרת על הריסת או החרמת נכסי האויב, אלא אם הדבר דרוש למטרות צבאיות באופן הכרחי. חשיבותו של העקרון המעוגן בסעיף 53 הנ"ל עולה גם מהעובדה כי הפרתו, על ידי הריסה נרחבת נחשבת להפרה בוטה (Grave breach) של אמנת ג'נבה הרביעית (סעיף 147) ויכולה לפיכך להיחשב כפשע מלחמה לפי סעיף 28(א)(iv) של אמנת רומא שהקימה את בית הדין הפלילי הבינלאומי.

20. בענייננו, החרג בסעיף 53 הנ"ל (operations rendered absolutely necessary by military) אינו מתקיים. נבהיר תחילה, כי החרג הנ"ל צריך להתפרש באופן דווקני ומצמצם ביותר, כאשר בהתקיימו הפעולה צריכה להיות מידתית. שאם לא כן, החרג יכול לשמש את הכוח הכובש באופן נרחב ובכך לאיין כלל את האיסור שבסעיף 53:

It is therefore to be feared that bad faith in the application of the reservation may render the proposed safeguard valueless; for unscrupulous recourse to the clause concerning military necessity would allow the Occupying Power to circumvent the prohibition set forth in the Convention. The Occupying Power must therefore try to interpret the clause in a reasonable manner: whenever it is felt essential to resort to destruction, the occupying authorities must try to keep a sense of proportion in comparing the military advantages to be gained with the damage done.

פרשנות סעיף 53 ב- International Humanitarian Law Databases של הצלב האדום. זמין בקישור הבא:

<https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-53/commentary/1958?activeTab=>

21. פרשנות מצמצמת זו מחוייבת היא גם מסעיף 52 לפרוטוקול הראשון לאמנת ג'נבה הרביעית. הסעיף קובע איסור מוחלט לתקוף בניינים אזרחיים כחלק מתגובה או פעולת תגמול צבאית. הסעיף מאמץ הגדרה מצמצמת למבנה צבאי, כאשר במקרה של ספק יש להחשיב בניין כאזרחי.

1. Civilian objects shall not be the object of attack or of reprisals. Civilian objects are all objects which are not military objectives as defined in paragraph 2.
2. Attacks shall be limited strictly to military objectives. In so far as objects are concerned, military objectives are limited to those objects which by their nature, location, purpose or use make an effective contribution to military action and whose total or partial destruction, capture or neutralization, in the circumstances ruling at the time, offers a definite military advantage.
3. In case of doubt whether an object which is normally dedicated to civilian purposes, such as a place of worship, a house or other dwelling or a school, is being used to make an effective contribution to military action, it shall be presumed not to be so used.

22. היקף ההריסה הנרחב, אופיה והעובדה שמדובר בבניינים אזרחיים ובעיקר בדירות מגורים, מלמדים באופן הברור ביותר אודות העדר קיומו של החרג שבסעיף 53 הנ"ל. כאמור, שני מחנות הפליטים הינם ריקים מכל אדם, כך שהריסה מעין זו לא יכולה להיות הכרחית לחלוטין על ידי פעולות צבאיות. ושוב עניין לנו

בבניינים אזרחיים ובתי מגורים המאכלסים מאות משפחות שלא יכול להיות כל צידוק צבאי להריסתם, תוך כדי פגיעה בזכותיהן של משפחות אלה לכבוד ולקניין והשאריתן ללא קורת גג.

23. תגובת המשיב מס' 2 מחזקת עמדה זו. שכן אין בה כל הסבר המניח את הדעת המשפטית אודות קיומו של החרג הנ"ל. במענה לפניית העותרת הוסבר לעניין זה כי "במהלך השנים האחרונות, בדגש על התקופה שמאז פרוץ אירועי "שובר גלים" בשנת 2022, הפכו מחנות הפליטים בצפון השומרון לערי מקלט עבור גורמי הטרור ... כל אלו הפכו את המחנה לסביבה צבאית של ממש ולפעילות בהם – ללחימה דה פקטו... תשתיות הטרור הרבות שהוטמנו והותקנו במחנות מחייבות זמן רב לצורך איתורן והשמדתן ... לא ניתן לכחד - הפעילות המבצעית העצימה והמתמשכת במחנות הפליטים, אליה גררו המחבלים את צה"ל, מובילה עימה פגיעה במרקם החיים של האוכלוסייה הפלסטינית ואף ברכושם. אולם, פעילות זו נובעת מצורך בטחוני מובהק, ברור וממשי- שאין לנו אלא להביע תקווה כי יחלוף – ומתבצעת בהתאם להוראות הדין, הפסיקה והפקודות." (ההדגשות במקור). ולבסוף מובהר במענה כי "עניינה של הודעת המפקד הצבאי, המורה על הריסת מבנים מסוימים וחלקים ממבנים אחרים, מבוססת על צרכים צבאיים דחופים. הריסת המבנים היא הכרחית למילוי חובתו של המפקד הצבאי להשיב ולהבטיח את הסדר הציבורי במרחב. על כן, וכדי לאפשר את מעבר הכוחות במחנה הפליטים בבטחה, בשל האיומים שתוארו מעלה, הורה המפקד הצבאי על הריסת המבנים." (ההדגשות במקור).

24. לא יכולה להיות מחלוקת כי "הבטחת הסדר הציבורי במרחב" אינו נופל תחת הגדרת צורך בטחוני מובהק. משמעות עמדת המשיב מס' 2 היא, כי מחנות הפליטים, ללא הבחנה בין בניינים אזרחיים לבין מטרות צבאיות ובין אוכלוסייה אזרחית מוגנת לחמושים, הופכים להיות "סביבה צבאית" שמותר להרוס בה ככל העולה על דעתו של המשיב מס' 2, ללא כל הבחנה ותוך כדי השעיית המשפט הבינלאומי ההומניטרי. קונספציה משפטית זו, שהופכת את מחנות הפליטים הנ"ל על כלל האוכלוסייה ובניינים שבהם למטרות לגיטימיות היא מסוכנת מאוד, ולא יכולה להיות מחלוקת כי היא מנוגדת באופן חזיתי לעקרונות יסוד במשפט הבינלאומי החל ולחובות המשיבים על פיו, כולל עקרון ההבחנה בין מטרות צבאיות ואזרחיות ((סעיפים 48, 51(2) ו-52 לפרוטוקול הראשון לאמנות ג'נבה), החובה לשמור ולהימנע מפגיעה באוכלוסייה המוגנת, החובה לנהוג בדרך ארץ כלפי האוכלוסייה המוגנת ולשמור על רווחתה (סעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית) ועוד - כללים שעוגנו גם בפסיקת בית משפט נכבד זה (ראו למשל: בג"ץ 337/71 אלג'מעיה אלמסיחיה ללאררצ'י אלמקדסה נ' שר הביטחון, פייד כו (1) 574 581, (1972); בג"ץ 202/81 טביב נ' שר הביטחון, פ"ד לו (2) 622 632, (1981)).

העברה בכפייה

25. הריסה נרחבת של בתים על פי הצווים, הלכה למעשה, מהווה העברה בכפייה של אוכלוסייה מוגנת, אשר לא תוכל לחזור לבתיה ותישאר ללא קורת גג.

26. סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית, אוסר בבירור על העברה בכפייה של מוגנים, אם תוך הפעלת לחץ ישיר או עקיף, סמוי או גלוי ואם תוך ניצול כח שלטוני, יהא המניע אשר יהא. מדיניות זו מהווה גם ענישה קולקטיבית, ובכך ישנה הפרה לעקרון יסוד נוסף במשפט הבינלאומי האוסר על ענישה קולקטיבית (תקנה

50 לתקנות האג, סעיף 33 לאמנת ג'נבה הרביעית, סעיף 75(2)(d) לפרוטוקול הנספח הראשון לאמנות ג'נבה משנת 1977). כלל 129 של הדין הבינלאומי ההומניטרי המנהגי (ICRC) קובע גם כן איסור להעביר אוכלוסייה מוגנת בכפייה, וסעיפים 33 ו-53 לאמנה אוסרים על ענישה קולקטיבית של האוכלוסייה האזרחית. הפרות של חובות אלה נחשבת לפשע מלחמה.

27. סעיף 49 לאמנת ג'נבה הרביעית קובע חובה כי בכל מקרה של פינוי לשמירה על אזרחים, יהא זה זמני בלבד ותוך כדי הבטחת תנאי מחיה נאותים. ללא ספק, הריסת הבתים מלמדת כי ההעברה הכפויה איננה זמנית, איננה לשמירה על האזרחים והיא נעשית תוך כדי אדישות, במקרה בטוב, לתנאי מחייתם של התושבים. בהקשר זה, בעניין Naletilić & Martinović, קבע בית הדין הפלילי בעניין יוגוסלביה (ICTY) כי אינדיקציה לכך כי העקירה בכפייה הינה בניגוד לדין הבינלאומי היא ביצוע פעולות שמסכלות את האפשרות של המוגנים לחזור, כגון פגיעה נרחבת בבתי מגורים (ראו: Prosecutor v Naletilić & Martinović (Trial Chamber Judgment), ICTY-98-34-T (31 March 2003) §§ 512–571).

28. לבסוף יטען העותר, כי הצווים מפרים את עקרון המידתיות הנובע הן מעקרונות המשפט ההומניטרי הבינלאומי (סעיף 51 לפרוטוקול הראשון לאמנת ג'נבה הרביעית) והן מעקרונות המשפט המנהלי החל על השטחים הכבושים. הצווים מאמצים את האמצעי הקיצוני והקשה ביותר – הריסת כ-250 דירות מגורים - כשלא קיימת מחלוקת כי לא מתבצעת לחימה בשטחי מחנות הפליטים דגן והם ריקים מכל אדם.

29. בהקשר זה, ההיקף הנרחב של ההריסה של בניינים אזרחיים והעדר נימוק משפטי וענייני לצורך בהיקף כה נרחב של הריסת בתים מלמדים באופן מובהק על חוסר המידתיות שבצווים.

סוהאד בשארה, עו"ד

ב"כ העותר

חיפה, 6.5.2025